

Απομάκρυνση οπωροφόρων δένδρων από αναδασωτέα έκταση

Πρόεδρος: Π.Ν. Φλώρος
 Εισηγητής: Χρ. Ντουχάνης
 Δικηγόροι: Β. Παπαθεοδώρου

Η απομάκρυνση μη δασικών φυτών (δένδρων ή μη), τα οποία έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μη νομίμως μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, δεν δύναται να βρει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 70 παρ. 1 του ν. 998/1979 οι οποίες, περιορίζονται, στην πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων, ποινικών και διοικητικών, σε βάρος του υπαιτίου και δεν προβλέπουν διαδικασία απομάκρυνσης των μη δασικών φυτών. Οι διατάξεις των άρθρων 71 του ν. 998/1979 και 114 του ν. 1892/1990 απαγορεύουν την ανέγερση οποιουδήποτε κτίσματος ή κατασκευάσματος ή την πραγματοποίηση οποιασδήποτε φύσεως εγκατάστασης, μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις. Καταστρώνουν δε λεπτομερή διαδικασία όχι μόνο για την κατεδάφισή τους, αλλά και για την απομάκρυνση όσων από τα εν λόγω κατασκευάσματα ή εγκαταστάσεις δεν αποτελούν κτίσματα, αλλά τοποθετούνται, δημιουργούνται ή εναποτίθενται σε δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις. Επομένως, επιβάλλουν και την απομάκρυνση των μη δασικών φυτών, που έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μη νομίμως στις εκτάσεις αυτές. Υπό την αντίθετη εκδοχή, τα μη δασικά φυτά θα παρέμεναν στις εκτάσεις αυτές και θα εμπόδιζαν την αναγέννηση της δασικής βλάστησής τους.

Βασικές σκέψεις

1. Επειδή, με την υπό κρίση έφεση, για την άσκηση της οποίας δεν απαιτείται, κατά το νόμο, η καταβολή παραβόλου, ζητείται η εν μέρει εξαφάνιση της 211/2002 απόφασης της Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, κατά το κεφάλαιο, ειδικότερα, της απόφασης αυτής, με το οποίο, κατά μερική αποδοχή αιτήσεως ακυρώσεως των εφεσίβλητων, ακυρώθηκε η 282/22.9.1999 πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής. Με την πράξη αυτή είχε αποφασισθεί αφ' ενός, μεν, η κατεδάφιση αυθαιρέτου αρδευτικού συστήματος των εφεσίβλητων σε ακίνητο στη θέση «Χαρβάτι» του Δήμου Μαρκοπούλου Μεσογαίας του Νομού Αττικής και αφ' ετέρου η απομάκρυνση οπωροφόρων δένδρων (φυστικών) από το ως άνω ακίνητο. Η Πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών απέρριψε την αίτηση ακυρώσεως, κατά το μέρος που στρεφόταν κατά του κεφαλαίου της προσβληθείσης με την αίτηση ακυρώσεως πράξεως, το οποίο αφορούσε στην απομάκρυνση αρδευτικού συστήματος, ως προς το οποίο έκρινε ότι η προσβληθείσα πράξη είχε εκδοθεί

νομίμως, έκανε, όμως, δεκτή την αίτηση ακυρώσεως και ακύρωσε την προσβληθείσα πράξη, κατά το μέρος που με αυτήν είχε διαταχθεί η απομάκρυνση των οπωροφόρων δένδρων που είχαν φυτευθεί εκεί. Κατά του τελευταίου αυτού κεφαλαίου της εκκαλουμένης αποφάσεως ασκεί την υπό κρίση έφεση το Δημόσιο.

3. Επειδή, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 71 του Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289 Α'), όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 46 του Ν. 2145/1993 (ΦΕΚ 88 Α'), "1. Εργολάβοι, υπεργολάβοι, κατασκευαστές, οι εντολείς τους και κάθε τρίτος που επιχειρεί, άνευ δικαιώματος ... την ανέγερση οποιουδήποτε κτίσματος ή κατασκευάσματος ... ή πραγματοποιεί οποιασδήποτε φύσεως εγκατάσταση εντός δάσους ή δασικής εκτάσεως, δημόσιας ή ιδιωτικής, τιμωρούνται με φυλάκιση ... και με χρηματική ποινή ...", ενώ, κατά την παρ. 2 του αυτού άρθρου 71 του Ν. 998/1979, "2. ... Η δασική αρχή διατάσσει και, εν αρνήσει του υπόχρεου, εκτελεί άνευ ετέρας διατυπώσεως την κατεδάφισιν των κτισμάτων". Εξ άλλου, κατά την παρ. 1 του άρθρου 114 του Ν. 1892/1990 (ΦΕΚ 101 Α') «1. Απαγορεύεται η ανέγερση οικοδομών, κτισμάτων και πάσης φύσεως εγκαταστάσεων εντός δημοσίων ή ιδιωτικών δασών ή δασικών ή αναδασωτέων εκτάσεων, που καταστράφηκαν ή καταστρέφονται από πυρκαϊά ...", ενώ, κατά την παρ. 2 του αυτού άρθρου, όπως η διάταξη αυτή ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, δηλαδή πριν τροποποιηθεί με το άρθρο 9 παρ. 5 του Ν. 2880/2001 (ΦΕΚ 9 Α'), «ανεγερθείσες ή ανεγειρόμενες οικοδομές, κτίσματα και πάσης φύσεως εγκαταστάσεις στις ανωτέρω εκτάσεις κατεδαφίζονται υποχρεωτικά κατόπιν αποφάσεως του οικείου νομάρχη από την τεχνική υπηρεσία της νομαρχίας με την συνδρομή της δασικής υπηρεσίας...». Τέλος, κατά την παρ. 3 του αυτού άρθρου, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 45 του Ν. 2145/1993. "3. Η απόφαση περί κατεδαφίσεως εκδίδεται μετά από κλήτευση προ δύο (2) τουλάχιστον εργασίμων ημερών, τον φερομένον ως κυρίου ή νομέα ή κατόχου ή του εργολάβου της οικοδομής, του κτίσματος ή της εγκαταστάσεως. Η κλήτευση αυτή ενεργείται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας. Αν τα παραπάνω πρόσωπα είναι άγνωστα ή άγνωστης διαμονής, η κλήση τοιχοκολλάται στην είσοδο του κτίσματος. Κατά της αποφάσεως του νομάρχη περί κατεδαφίσεως επιτρέπεται προσφυγή ενώπιον του προέδρου του

διοικητικού πρωτοδικείου της τοποθεσίας του ακινήτου, εντός πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση της στον προσφεύγοντα ή από την τοιχοκόλληση της στο κτίσμα ...», ενώ, κατά την παρ. 6 του αυτού άρθρου, "οι προηγούμενες παράγραφοι 2 έως και 5 εφαρμόζονται αναλόγως και για περιπτώσεις κατεδάφισης κτιρίων ή εγκαταστάσεων, που προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 71 του Ν. 998/1979". Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 70 παρ. 1 του Ν. 998/1979 (ΦΕΚ 289 Α'), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 29 του Ν. 2081/1992 (ΦΕΚ 154 Α', διόρθωση σφαλμάτων ΦΕΚ 177 Α'): «Όποιος εκχερσώνει, υλοτομεί αποψιλωτικά ή καλλιεργεί έκταση δημόσια ή ιδιωτική, που κηρύχθηκε αναδασωτέα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους... Επίσης επιβάλλεται διοικητική ποινή προστίμου με πράξη καταλογισμού του δασάρχη, αμέσως μετά τη βεβαίωση της παράβασης, το οποίο ισούται με το γινόμενο που προκύπτει από τον αριθμό 500.000 επί τον συντελεστή Μ της παραγράφου 5 του άρθρου 16 του π.δ. 437/1981, όπως κάθε φορά ισχύει, επί την έκταση που καταστρέφεται σε στρέμματα... Το πρόστιμο εισπράττεται ... ως δαπάνη της δασικής βλάστησης που καταστράφηκε».

4. Επειδή, από το συνδυασμό των ως άνω διατάξεων προκύπτει ότι η απομάκρυνση μη δασικών φυτών (δένδρων ή μη), τα οποία έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μη νομίμως σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, δεν δύναται να βρει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 70 παρ. 1 του Ν. 998/1979, όπως ισχύει, οι οποίες, εκτός του ότι αναφέρονται μόνο σε αναδασωτέες εκτάσεις, περιορίζονται, πάντως, στην πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων, ποινικών και διοικητικών, σε βάρος του υπαιτίου και δεν προβλέπουν διαδικασία απομάκρυνσης των μη δασικών αυτών φυτών. Από το συνδυασμό όμως των διατάξεων των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990 συνάγεται ότι οι διατάξεις αυτές απαγορεύουν την ανέγερση οποιουδήποτε κτίσματος ή κατασκευάσματος ή την πραγματοποίηση οποιασδήποτε φύσεως εγκατάστασης, υπό ευρεία έννοια, μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις και καταστρώνουν λεπτομερή διαδικασία όχι μόνο κατεδάφισης των ανεγερθέντων μέσα στα δάση και τις δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις κατασκευασμάτων και των διαμορφωθείσων εγκαταστάσεων, που έχουν τη μορφή κτιρίου, αλλά και απομάκρυνσης όσων από τα εν λόγω κατασκευάσματα ή εγκαταστάσεις δεν αποτελούν κτίσματα, αλλά τοποθετούνται, δημιουργούνται ή εναποτίθενται σε δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις. Επιβάλλουν, επομένως, οι ίδιες διατάξεις, κατά την έννοιά τους, την απομάκρυνση και των μη δασικών φυτών, που έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μη νομίμως στις εκτάσεις αυτές. Υπό την αντίθετη εκδοχή, τα δάση ή οι δασικές εκτάσεις, τα οποία με τη φύτευση ή την

καλλιέργεια μέσα σε αυτά μη δασικών φυτών μετατρέπονται αυθαιρέτως σε γεωργικώς καλλιεργούμενες εκτάσεις, δεν θα μπορούσαν να ανακτήσουν τη δασική τους μορφή, ακόμη και αν αυτά έχουν κηρυχθεί ως αναδασωτέα, αφού τα μη δασικά φυτά θα παρέμεναν στις εκτάσεις αυτές και θα εμπόδιζαν την αναγέννηση της δασικής βλάστησης, από την οποία αυτές εκάλυπτοντο πριν από την αυθαίρετη μεταβολή της μορφής τους, δεδομένου ότι η πρόβλεψη ποινικών και διοικητικών κυρώσεων σε βάρος του υπαιτίου μπορεί, μεν, να αποτελεί παράγοντα αποθαρρυντικό της συνέχισης της παράνομης καλλιέργειας, δεν αρκεί, όμως, για την απομάκρυνση των μη δασικών φυτών και, κατ' επέκταση, την αναγέννηση της δασικής βλάστησης των εκτάσεων αυτών. Κατά την ειδικότερη γνώμη του Παρέδρου Θ. Αραβάνη, στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990 εμπίπτει η απομάκρυνση των καλλιεργούμενων μη δασικών φυτών, μόνον εφόσον έχει κινηθεί η διαδικασία των εν λόγω διατάξεων για κατεδάφιση ή απομάκρυνση των υποστηρικτικών της γεωργικής καλλιέργειας κατασκευών, όπως είναι οι αρδευτικές εγκαταστάσεις κ.λπ. Κατά τη γνώμη, όμως, των Συμβούλων Ιω. Μαντζουράνη, Αντ. Ντέμσια και του Παρέδρου Χρ. Ντουχάνη, η απομάκρυνση των δασικών φυτών που έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, δεν εμπίπτει στις διατάξεις των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990, αφού το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών δεν περιορίζεται, μεν, στα κτίρια, εκτεινόμενο αντιθέτως σε κάθε μορφής κατασκευάσματα και εγκαταστάσεις (π.χ. αρδευτικές εγκαταστάσεις, περιφράξεις, προστατευτικές των καλλιεργειών κατασκευές, θερμοκήπια κ.λπ., εγκαταστάσεις γεωτρήσεων, διαμορφώσεις του εδάφους, δεξαμενές κ.λπ.), στα κατασκευάσματα, όμως, αυτά δεν περιλαμβάνονται και τα αγροτικά φυτά, δένδρα ή μη. Η γεωργική καλλιέργεια, επομένως, των δασών και δασικών εκτάσεων ενεργοποιεί, κατά τη γνώμη αυτή, αρχικώς τις διατάξεις των άρθρων 38 και 41 του Ν. 998/1979, βάσει των οποίων η αποψιλωθείσα και ήδη καλλιεργούμενη έκταση οφείλει να κηρυχθεί ως αναδασωτέα και, στη συνέχεια, αυτές του άρθρου 70 παρ. 1 του Ν. 998/1979, βάσει του οποίου θα επιβληθούν ποινικές και διοικητικές κυρώσεις στον υπαίτιο της καλλιέργειας, εξυπακουόμενης της υποχρεωτικής ενεργοποίησης των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990 ως προς τα υποστηρικτικά, της καλλιέργειας πάσης φύσεως κατασκευάσματα.

5. Επειδή, όπως προκύπτει εν προκειμένω από το φάκελο της υπόθεσης, κατά τη διάρκεια αυτοψίας δασικών υπαλλήλων, που πραγματοποιήθηκε σε έκταση 34·392 στρεμμάτων, ευρισκόμενη στη θέση «Χαρβάτι»

της εδαφικής περιφέρειας του Δήμου Μαρκοπούλου Μεσογαίας του Νομού Αττικής, διαπιστώθηκε, σύμφωνα με την οικεία από 10.7.1995 έκθεση αυτοψίας, ότι η έκταση αυτή είχε εκχερσωθεί από τη δασική βλάστηση που την κάλυπτε κατά το παρελθόν, η οποία, σύμφωνα με την από 26.10.2000 έκθεση φωτοερμηνείας αεροφωτογραφιών, απετελείτο από πεύκα κατά τα έτη 1937 και 1939, ομοίως από πεύκα κατά το έτος 1945 με εκχερσωμένο μόνο το κεντρικό της τμήμα, ομοίως από πεύκα κατά τα έτη 1967 και 1978 με επέκταση του εκχερσωμένου τμήματος προς δυσμάς, όπου, όμως, εξακολουθούσαν να φύονται διάσπαρτα άτομα πεύκων, και, κατά τα λοιπά, με διαμόρφωση του εδάφους σε βαθμίδες με δασική, όμως, βλάστηση μεταξύ τους, και από αειφυλλα-πλατύφυλλα, καθώς και μεμονωμένα άτομα πεύκων στο δυτικό τμήμα της έκτασης και τμήματα δασωμένα, αλλά και ίχνη άρωσης στο υπόλοιπο τμήμα κατά το έτος 1988. Σύμφωνα με την ως άνω έκθεση αυτοψίας, μετά την εκχέρωση της έκτασης αυτής, η οποία διενεργήθηκε από τους αδελφούς Σπυρίδωνα, Νικόλαο, Αλέξανδρο, Αναστάσιο, Σταμάτιο και Ιωάννη Μεθενίτη, φυτεύθηκαν εκεί φυσικίες και τοποθετήθηκε αρδευτικό σύστημα. Κατόπιν αυτού, η εν λόγω έκταση, τμήμα της οποίας είχε κηρυχθεί αναδασωτέο και κατά το παρελθόν, κηρύχθηκε αναδασωτέα με την 4617/16.2.1998 πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής (ΦΕΚ 172 Δ'). Στη συνέχεια, και αφού απευθύνθηκε προς τους ανωτέρω αδελφούς Μεθενίτη η 4346/95/15-10-1996 πρόσκληση της Δασάρχου Πεντέλης να απομακρύνουν το αρδευτικό σύστημα και τα καλλιεργούμενα δένδρα, εκδόθηκε, κατ' επίκληση των προαναφερομένων διατάξεων των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990, η 282/22.9.1999, πράξη του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής, με την οποία αποφασίσθηκε η απομάκρυνση του αρδευτικού συστήματος και των καλλιεργούμενων δένδρων. Κατά της πράξης αυτής ασκήθηκε από τους προαναφερόμενους αδελφούς Μ. και τους διαδόχους τους αίτηση ακυρώσεως, η οποία έγινε εν μέρει δεκτή με την εκκαλούμενη απόφαση. Ειδικότερα, η Πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών απέρριψε την αίτηση ακυρώσεως κατά το μέρος που αφορούσε το κεφάλαιο της προσβληθείσης πράξεως, το οποίο αναφερόταν στο αρδευτικό σύστημα των εφεσίβλητων και των δικαιωπαρόχων τους, ως προς το οποίο κρίθηκε ότι νομίμως είχε διαταχθεί η απομάκρυνσή του με την προσβληθείσα πράξη, έκανε, όμως, δεκτή την αίτηση ακυρώσεως κατά το μέρος που αφορούσε στα οπωροφόρα δένδρα που είχαν φυτευθεί στην επίμαχη έκταση, κρίνοντας ότι οι διατάξεις, κατ' επίκληση των οποίων είχε εκδοθεί η προσβληθείσα πράξη και, ιδίως, εκείνες του άρθρου 114 του Ν. 1892/1990, δεν είχαν πεδίο εφαρμογής ως προς αυτά. Η κρίση, όμως, αυτή της εκκαλούμενης απόφασης δεν είναι νόμιμη,

σύμφωνα με όσα εκτίθενται στην προηγούμενη σκέψη, αφού η απομάκρυνση μη δασικών φυτών, που έχουν φυτευθεί ή καλλιεργηθεί μέσα σε δάση ή δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, ευρίσκει έρεισμα στις εν λόγω διατάξεις. Πρέπει, επομένως, η εκκαλούμενη απόφαση να εξαφανισθεί κατά το κεφάλαιο που αφορά την απομάκρυνση των οπωροφόρων δένδρων που έχουν φυτευθεί στην κατ' αποδοχή της υπό κρίση εφέσεως. Κατά την ειδικότερη γνώμη του Παρέδρου Θ. Αραβάνη η κρίση της εκκαλούμενης απόφασης είναι μη νόμιμη, διότι εν προκειμένω, η διαδικασία των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990 είχε νομίμως κινηθεί από τη Διοίκηση για την απομάκρυνση του αρδευτικού συστήματος της επίδικης έκτασης και συνεπώς νομίμως συμπεριελήφθησαν σ' αυτήν και τα οπωροφόρα δέντρα των εφεσιβλήτων. Κατά την μειοψηψήσασα, όμως, άποψη, η κρίση της εκκαλούμενης κατά το προσβαλλόμενο με την έφεση μέρος, είναι νόμιμη και, κατά συνεπεία, ο περί του αντιθέτου λόγος εφέσεως θα έπρεπε να απορριφθεί.

6. Επειδή, μετά την εν μέρει εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 64 του Π.Δ. 18/1989 (ΦΕΚ 8 Α'), να εκδικασθεί, κατά το αντίστοιχο μέρος, η αίτηση ακυρώσεως των εφεσίβλητων.

7. Επειδή, ο προβαλλόμενος με την αίτηση ακυρώσεως λύγος, σύμφωνα με τον οποίο οι διατάξεις των άρθρων 71 του Ν. 998/1979 και 114 του Ν. 1892/1990, κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, δεν επέτρεπαν την έκδοση διαταγής απομάκρυνσης των καλλιεργούμενων δένδρων των αιτούντων, είναι, κατά τα ανωτέρω, αβάσιμος, αφού οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν, κατά την έννοια τους, και την απομάκρυνση των μη δασικών φυτών που έχουν φυτευθεί μέσα σε δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις.

8. Επειδή, με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλεται ότι η πρόταση του Δασάρχη Πεντέλης, κατόπιν της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, υποβλήθηκε εκπροθέσμως. Ο λύγος αυτός είναι, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμος, διότι οι διατάξεις αυτές δεν προβλέπουν ως τύπο για την έκδοση της πράξης κατεδάφισης κτισμάτων ή απομάκρυνσης εγκαταστάσεων από δάση και δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις, τασσόμενο, μάλιστα, επί ποινή ακυρότητας, την εισήγηση του Δασάρχη εντός ορισμένης προθεσμίας.

9. Επειδή, με την αίτηση ακυρώσεως προβάλλονται λόγοι, με τους οποίους αμφισβητείται ο δασικός χαρακτήρας της έκτασης, εντός της οποίας έχουν φυτευθεί τα οπωροφόρα δένδρα των εφεσίβλητων. Οι λόγοι αυτοί πρέπει να απορριφθούν, διότι θα οδηγούσε σε ανεπίτρεπτο παρεμπόδιση έλεγχο νομιμότητας της 4617/16.2.1998 πράξης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής (ΦΕΚ 172

Δ'), η οποία έχει ατομικό χαρακτήρα και με την οποία η εν λόγω έκταση έχει, κατά τα ανωτέρω, κηρυχθεί αναδασωτέα, με συνέπεια να θεωρείται εξ αυτού του λόγου δασική σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 5 του Ν. 998/1979, αφού η πράξη αυτή, κατά της οποίας, μάλιστα, ορισμένοι εκ των εφεσίβλητων άσκησαν αίτηση ακυρώσεως, που απορρίφθηκε με την 2416/2002 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας,

δεν προκύπτει ότι έχει παύσει για οποιοδήποτε λόγο να ισχύει.

10. Επειδή, κατόπιν τούτων, η υπό κρίση αίτηση ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί και κατά το μέρος που στρέφεται κατά του κεφαλαίου της προσβαλλόμενης πράξης, με το οποίο διατάχθηκε η απομάκρυνση των οπωροφόρων δένδρων που είχαν φυτευθεί στην επίδικη έκταση.